

Literatuur:

Toneel

Een nieuw begin in de westelijke zones, 1945-1949

Het toneel van de levendige jaren twintig was na de Tweede Wereldoorlog definitief verdwenen. Er werden heel weinig vernieuwende toneelstukken geproduceerd. De stukken 'Draußen vor der Tür' (1947) van Wolfgang Borchert en 'Des Teufels General' (1946) van Carl Zuckmayer vormden een uitzondering.

De grote Duitse theatertraditie van de Weimarrepubliek (1919-1933) kwam al in de jaren dertig tot een eind door verbanning, vlucht of dood van belangrijke regisseurs en toneelspelers. Daarbij raakte de helft van de Duitse theater- en concertzalen tijdens de oorlog door bombardementen onbruikbaar. Desondanks werden er al snel na de oorlog weer theaterproducties gemaakt. Maar net als in de literatuur kreeg innovatie door de geallieerde cultuurpolitiek weinig ruimte. Het toneel werd beheerst door traditionele toneelschrijvers die hun sporen verdiend hadden met idyllische stukken. Voor maatschappelijke vraagstukken was geen plaats.

Een van de weinige baanbrekende toneelschrijvers was Wolfgang Borchert. Hij wist als geen ander de ontheemde ziel van zijn generatie te vertolken. In zijn hoorspel en later tot drama bewerkte 'Draußen vor der Tür' (1947) weerklonk het leed van de eeuw. De hoofdpersoon Beckmann is een jonge soldaat die terugkeert van het front. Hij heeft voor iedere oplossing een vernietigende vraag paraat en krijgt tegenslag op tegenslag te verwerken. Er is voor hem geen plaats op de wereld maar ook niet in de hemel. Zelfs in het dodenrijk is geen plaats voor hem. Mede door het kale en directe taalgebruik groeide het stuk uit tot een klassieker en een van de belangrijkste voorbeelden van de *Trümmerliteratur* (*Trümmer* = puinhoop).

Een ander succesvol toneelstuk was 'Des Teufels General' (1946) van Carl Zuckmeyer. Het stuk, dat niet zo rauw en verontrustend was als Borcherts hoorspel, was voor het publiek heel herkenbaar. Het drama benadrukte het tragische element van het nazisme en de slachtofferrol van het Duitse volk. Gevoelens van schuld en onbegrip waren hier minder nadrukkelijk aanwezig.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/naslagwerk/439/toneel>